

Відгук офіційного опонента
кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри економіки і
підприємництва Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Костюнік Олени Валеріївни
на дисертаційну роботу Лесуна Сергія Миколайовича
на тему: «Формування системи фінансової безпеки підприємств
ІТ-сфери в умовах становлення цифрової економіки»
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Актуальність теми дисертації

Розвиток цифрової економіки істотно змінює умови функціонування підприємств, посилюючи значення фінансової стійкості, адаптивності, ефективного використання фінансових ресурсів та здатності до швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища. Особливого значення ці питання набувають для підприємств ІТ-сфери, які функціонують у середовищі високої технологічної динаміки, зростання конкуренції, високої залежності від людського капіталу, цифрової інфраструктури й зовнішніх ринків.

Для України актуальність забезпечення фінансової безпеки ІТ-підприємств посилюється впливом воєнного стану, макроекономічної нестабільності, валютних коливань, обмеженого доступу до інвестиційних ресурсів, трансформації моделей зайнятості та необхідності збереження експортного потенціалу ІТ-сфери. У таких умовах фінансова безпека підприємств ІТ-сектору стає важливою передумовою не лише їх стабільного функціонування, а й підтримання фінансової стійкості галузі та економіки загалом.

У цьому контексті особливої уваги потребує формування цілісної системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери, яка б враховувала специфіку їх функціонування, особливості управління фінансовими

ресурсами та високий рівень технологічної залежності. Важливого значення також набуває дослідження чинників, ризиків і загроз, що впливають на їхню фінансову безпеку, а також обґрунтування напрямів управлінського реагування в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Дисертаційна робота Лесуна С. М. є актуальною з огляду на її спрямованість на поглиблення наукових засад формування системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери в умовах становлення цифрової економіки. Отримані результати мають значення для розвитку теорії фінансової безпеки, удосконалення фінансового управління та підвищення обґрунтованості управлінських рішень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної тематики Національного університету «Чернігівська політехніка». Зокрема, результати дослідження використані під час виконання НДР «Розробка механізму фінансування інноваційного відновлення стратегічно важливих секторів економіки України у післявоєнний період» (державний реєстраційний номер 0123U104318) та «Розвиток фінансової системи в умовах турбулентності та становлення цифрової економіки» (державний реєстраційний номер 0125U000298).

У межах зазначених науково-дослідних тем автором обґрунтовано теоретичні положення щодо змісту та особливостей фінансової безпеки підприємств в умовах становлення цифрової економіки, а також поглиблено методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери. Отримані результати узгоджуються з тематикою виконуваних науково-дослідних робіт і відображають науково-прикладний характер дисертаційного дослідження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення з дисертаційною роботою та опублікованими за її темою науковими працями дає підстави стверджувати, що отримані результати є достатньо обґрунтованими та достовірними. Зміст дисертації охоплює основні складові обраної проблематики: теоретичне обґрунтування системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери, дослідження сучасного стану їх розвитку, комплексну оцінку фінансового стану та рівня фінансової безпеки, систематизацію загроз та обґрунтування напрямів підвищення рівня фінансової безпеки.

Достовірність наукових положень і висновків забезпечується використанням репрезентативної інформаційної бази, до якої належать законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні статистичні дані, аналітичні матеріали профільних організацій, фінансова звітність підприємств ІТ-сфери, а також наукові праці українських і зарубіжних вчених.

Методологічні положення дослідження ґрунтуються на використанні загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, статистичний, порівняльний і коефіцієнтний аналіз застосовано для дослідження тенденцій розвитку ІТ-сфери та фінансового стану підприємств; інтегральний підхід - для комплексного оцінювання рівня фінансової безпеки; PEST- і SWOT-аналіз - для систематизації чинників і загроз; кореляційно-регресійний і сценарний аналіз - для обґрунтування заходів підвищення рівня фінансової безпеки ІТ-підприємств.

Позитивно слід відзначити, що результати аналітичної частини роботи використані автором як основа для формування практичних рекомендацій щодо забезпечення фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери. Це підтверджує належний рівень обґрунтованості сформульованих висновків і практичну спрямованість дисертаційного дослідження.

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, науковими публікаціями.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота має логічну структуру та містить усі необхідні складові наукового дослідження: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Структура роботи відповідає поставленій меті та завданням, а зміст розділів забезпечує послідовне розкриття теми дослідження.

У дисертації розглянуто теоретико-методичні положення та практичні рекомендації щодо формування системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери в умовах становлення цифрової економіки. Автором досліджено теоретичні засади фінансової безпеки, проаналізовано сучасні тенденції розвитку ІТ-сфери, здійснено оцінювання фінансового стану підприємств і рівня їх фінансової безпеки, систематизовано основні загрози та обґрунтовано напрями підвищення фінансової безпеки ІТ-підприємств.

Зміст дисертаційної роботи відповідає її темі та спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Виклад матеріалу є послідовним, таблиці й рисунки використовуються для узагальнення та наочного представлення результатів дослідження. Сформульовані висновки розкривають результати виконання поставлених завдань і підтверджують завершеність дисертаційної роботи.

Таким чином, дисертаційна робота є логічною, послідовною та завершеною науковою працею, що виконана автором самостійно й оформлена відповідно до встановлених вимог.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційної роботи Лесуна С. М. полягає у поглибленні теоретико-методичних засад і розробленні науково-практичних рекомендацій щодо формування системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери з урахуванням особливостей їх функціонування в умовах становлення цифрової економіки.

До найбільш вагомих результатів, які характеризують наукову новизну дисертації, слід віднести такі:

- удосконалено методичний інструментарій оцінювання рівня фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери, який сформований на основі розрахунку інтегрального показника стану такої безпеки з урахуванням фінансової стійкості, ліквідності, прибутковості, майнового стану, рівня ділової активності та інвестиційної привабливості (п. 2.3, с.162-166);

- удосконалено концептуальні положення обґрунтування сутності системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери, що базуються на використанні системного підходу, урахуванні особливостей фінансової діяльності таких підприємств, а також аналізі ендогенних та екзогенних чинників, які впливають на ефективність їх функціонування (с. 79–83, рис. 1.16);

- удосконалено прикладні аспекти підвищення ефективності державної підтримки забезпечення фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери, конкретизовані з урахуванням результатів кореляційно-регресійного аналізу впливу макроекономічних чинників на їхній фінансовий стан та розвиток (с. 254, рис. 3.14, табл. Г.1);

- набули подальшого розвитку підходи до систематизації деструктивних чинників та потенційних загроз фінансовій безпеці підприємств ІТ-сфери. Автором поєднано результати PEST- та SWOT-аналізу з дослідженням поточного фінансового стану підприємств, що дозволило виокремити воєнно-політичні, фінансово-економічні,

регуляторні, кадрові, технологічні та кібербезпекові групи загроз (п.3.1, табл.3.1);

– набули подальшого розвитку наукові положення щодо впливу стабільності фінансової діяльності ІТ-підприємств на фінансову безпеку ІТ-галузі та національного господарства. Такий підхід дозволяє розглядати результати діяльності ІТ-підприємств не лише з позиції окремих суб'єктів господарювання, а й у контексті розвитку галузі та фінансової стійкості економіки (с.100-103, рис. 1.19).

Позитивної оцінки заслуговує те, що наукова новизна дисертації має методично-прикладний характер, оскільки запропоновані автором положення можуть бути використані для оцінювання рівня фінансової безпеки, ідентифікації загроз, обґрунтування управлінських рішень та визначення напрямів підтримки підприємств ІТ-сфери.

Практичне значення результатів дослідження

Рекомендації автора використані у практичній діяльності SendPulse Inc., ФОП Базилевич В. М. та ТОВ «Айті-Солюшнс», що підтверджується відповідними довідками: SendPulse Inc. - № 02-15/11 від 12.05.2026 р.; ФОП Базилевич В. М. - № 03/05-26 від 11.05.2026 р.; ТОВ «Айті-Солюшнс» - довідка про впровадження результатів дослідження від 05.05.2026 р.

Основні теоретичні та методичні положення і висновки дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету «Чернігівська політехніка» при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних і практичних занять з навчальних дисциплін «Фінансовий аналіз», «Фінансове планування у бізнесі», «Фінанси підприємств», «Фінансовий менеджмент» (довідка № 202/08-835 від 12.05.2026 р.).

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових публікаціях

Основні результати дисертаційної роботи знайшли відображення у наукових публікаціях автора. За темою дисертації опубліковано 15 наукових праць загальним обсягом 8,24 д.а., з яких 3,62 д.а. належить автору особисто. Серед опублікованих праць: 2 статті у періодичних наукових виданнях іншої держави, одне з яких індексується у наукометричній базі Web of Science; 6 статей у наукових фахових виданнях України; 7 публікацій апробаційного характеру.

У зазначених працях висвітлено теоретичні, методичні та прикладні результати дисертаційного дослідження, пов'язані з формуванням системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери в умовах становлення цифрової економіки. Кількість і зміст публікацій підтверджують достатній рівень оприлюднення та апробації основних результатів дисертації.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами ознайомлення з дисертаційною роботою Лесуна С. М. не виявлено порушень принципів академічної доброчесності. Використання наукових праць інших авторів, статистичних матеріалів, нормативно-правових актів та аналітичних джерел здійснено коректно, із відповідними посиланнями.

Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням. У публікаціях, виконаних у співавторстві, визначено особистий внесок здобувача.

**Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви,
зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати
підґрунтям дискусії під час захисту дисертації**

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Лесуна С. М., слід зазначити, що окремі положення дослідження мають дискусійний характер і певні недоліки, а саме:

1. У п. 1.1 автор ґрунтовно досліджує сутність категорії «фінансова безпека підприємства» (рис. 1.1, 1.2) та формулює її авторське визначення в умовах цифрової економіки. Однак, враховуючи високу динамічність ІТ-галузі, доцільно було б більш чітко розмежувати поняття «фінансова безпека», «фінансова стійкість» та «фінансова гнучкість», що дозволило б повніше показати співвідношення цих дефініцій у межах запропонованої автором системи фінансової безпеки.

2. У дисертаційній роботі розглянуто регуляторні чинники та інституційні умови забезпечення фінансової безпеки ІТ-підприємств. Водночас більш системне подання нормативно-правового забезпечення, що впливає на фінансову діяльність ІТ-компаній, дозволило б повніше обґрунтувати роль правових умов у забезпеченні фінансової стійкості, захисту фінансових інтересів і загального рівня фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери.

3. Аналізуючи технологічні загрози фінансовій безпеці ІТ-підприємств (табл. 3.1), автор зазначає деструктивний вплив кібератак та витоку даних. Дослідження могло б бути посилене кількісною оцінкою потенційних фінансових втрат від кіберінцидентів для українських ІТ-компаній або наведенням релевантних статистичних даних з цього питання.

4. У дисертаційній роботі інтегральне оцінювання фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери ґрунтується здебільшого на традиційних фінансових показниках. Водночас дослідження виграло б від доповнення аналітичної бази окремими галузевими фінансово-операційними індикаторами, притаманними саме ІТ-бізнесу. Такий підхід дозволив би глибше врахувати специфіку ІТ-компаній при комплексній оцінці їхньої стійкості до фінансових викликів цифрової економіки.

5. Дослідження могло б бути доповнене аналізом досвіду провідних країн із цифровою економікою щодо податкового стимулювання та забезпечення фінансової безпеки ІТ-сектору в умовах кризових і безпекових викликів.

Разом з тим, наведені зауваження та дискусійні положення не знижують достатньо високий рівень дисертаційної роботи і не впливають на загальну позитивну оцінку, а можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях за обраним напрямом.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Лесуна Сергія Миколайовича є цілісним і завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне науково-прикладне завдання, пов'язане з поглибленням теоретико-методичних засад і розробленням практичних рекомендацій щодо формування системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери в умовах становлення цифрової економіки.

Робота характеризується логічною структурою, належним рівнем обґрунтованості наукових положень, достовірністю отриманих результатів, наявністю наукової новизни та практичною спрямованістю сформульованих рекомендацій. Основні положення дисертації відображені в опублікованих наукових працях, а окремі результати доведені до практичного використання.

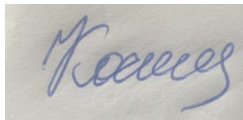
Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінами, а також вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями від 3 травня 2024 р. №507), та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої

освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 3 травня 2024 р. №507).

З огляду на вищезазначене, дисертаційна робота Лесуна С. М. заслуговує на позитивну оцінку, а її автор - на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Опонент:

**кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри
кафедри економіки і підприємництва
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»**

Олена КОСТЮНІК